

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, e-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

**Миколаївська обласна військова
адміністрація**

**Національна соціальна сервісна
служба України**

**Миколаївська обласна рада
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

У межах здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та з метою захисту прав кожної особи на території України, відповідно до статей 3, 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», під час виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання працівники Секретаріату Уповноваженого спільно з представниками громадських організацій, залученими експертами без попереднього повідомлення про час і мету здійснюють відвідування місць несвободи, до яких, зокрема, належать психоневрологічні інтернати.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а також статтею 28 Конституції України закріплено

заборону катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Зазначена заборона має абсолютний характер: жодні виняткові обставини, зокрема стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність або інший надзвичайний стан, не можуть бути виправданням катувань чи інших видів жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Відповідно, в умовах воєнного стану держава та надавачі соціальних послуг зобов'язані вживати належних заходів для недопущення погіршення умов перебування підопічних у закладах, що надають соціальні послуги.

Під час відвідування Баштанського психоневрологічного інтернату (далі – заклад, інтернат, ПНІ) 18.08.2026 групою НПМ встановлено порушення прав і свобод людини і громадянина, а також суттєві недоліки в організації діяльності закладу, що потребують невідкладного реагування та вжиття дієвих заходів для їх усунення. Детальний опис встановлених порушень викладено у звіті за результатами відвідування, що додається.

У закладі відсутні захисні споруди цивільного захисту, укриття або інші приміщення, придатні для укриття підопічних під час повітряної тривоги чи обстрілів, що свідчить про недотримання вимог статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 27 Конституції України, пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198 (далі – Державний стандарт), абзацу другого підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185, та Вимог щодо утримання, облаштування та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579. У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах, що створює ризики для їхнього життя та здоров'я.

У медичній частині ПНІ відсутні протоколи догоспітальної допомоги, форми та порядок ведення яких затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2019 № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги», що ускладнює вчасне діагностування та подальшу якість надання необхідної допомоги підопічним у разі виникнення невідкладних станів.

Медичним персоналом закладу не дотримано вимог Інструкції по забезпеченню гематологічного контролю при лікуванні лепонексом (клозапіном), затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.1995 № 147, а саме: підопічні інтернату, які тривалий час приймають лікарські засоби з діючою речовиною «клозапін», проходять гематологічний контроль лише двічі на рік, а не щомісячно, як це передбачено.

Комітет із запобігання катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижують гідність видів поводження та покарання у звіті українському уряду щодо візиту в Україну CPT/Inf (2020)/1 рекомендував українській владі вжити термінових заходів, щоб регулярні аналізи крові підопічним, які приймають лікарський засіб із діючою речовиною «клозапін», виконувалися, а також провести навчання персоналу щодо розпізнавання ранніх ознак потенційно смертельних побічних ефектів клозапіну.

У закладі відсутня посада лікаря-психіатра, у зв'язку з чим підопічні не мають можливості отримувати психіатричну допомогу за місцем проживання. Для проведення консультацій лікаря-психіатра, у тому числі з метою коригування медикаментозної терапії, підопічних необхідно транспортувати до закладів охорони здоров'я районного або обласного рівня, що ускладнює своєчасне надання спеціалізованої психіатричної допомоги та може негативно впливати на безперервність лікування підопічних.

Групою НПМ встановлено недотримання вимог ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення» (далі – ДБН В.2.2-18:2007), відповідно до яких площа житлових кімнат має відповідати встановленим нормативам на одну особу. Фактичне розміщення підопічних у житлових кімнатах свідчить про їх перенаселення та недотримання вимог щодо мінімальної житлової площі.

Зокрема, площа однієї з житлових кімнат, у якій проживають чотири особи, становить 16,0 м², відтак на одну особу припадає 4,0 м², що не відповідає вимогам пункту 6.1.2.2 ДБН В.2.2-18:2007 (8 – 10 м² на одне місце).

У порушення Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених Міністерством соціальної політики України від 19.08.2015 № 857, у кімнатах недостатня кількість твердого інвентарю, а саме: шаф, приліжкових тумб, стільців.

Відповідно до протоколів дослідження питної води від 20.02.2025 № 22 та від 20.02.2025 № 23 вода, відібрана з водопроводу та свердловини № 2059 на території ПНІ, не відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12.05.2010 № 400, та наказу Міністерства охорони здоров'я України України від 22.04.2022 № 683 «Про затвердження Державних санітарних норм і правил «Показники безпечності та окремі показники якості питної води в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуаціях іншого характеру»». Встановлені обставини свідчать про порушення вимог санітарного законодавства та створюють реальну загрозу життю і здоров'ю підопічних закладу.

У порушення пункту 2 частини першої статті 49 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (далі – Закон) у холодильнику харчоблоку встановлено порушення правил товарного

сусідства та умов зберігання харчових продуктів, що створює ризик їх перехресного забруднення.

Групою НППМ виявлено понад 50 кг круп та борошна із закінченим строком придатності. Наявність таких продуктів свідчить про неналежний контроль за своєчасним вилученням харчових продуктів, непридатних до споживання, та створює ризик їх використання для приготування їжі. Використання продуктів після закінчення строку придатності може призвести до виникнення харчових отруєнь.

У порушення вимог пункту 4 частини першої статті 49 Закону групою НППМ встановлено наявність тарганів у харчоблоці закладу, що свідчить про невжиття належних заходів щодо результативної боротьби із шкідниками та створює безпосередній ризик забруднення харчових продуктів.

Під час відвідування встановлено недотримання температурного режиму зберігання харчових продуктів, що порушує вимоги частини другої статті 45 Закону. Встановлені факти свідчать про неналежну організацію зберігання харчових продуктів та відсутність належного контролю за дотриманням встановленого температурного режиму. Виявлені порушення мають системний характер та створюють безпосередній ризик псування харчових продуктів, втрати ними показників безпечності та якості, а також їх подальшого використання для харчування підопічних.

Під час відвідування встановлено, що у туалетній кімнаті ПНІ санітарні прилади розміщені в один ряд без перегородок та дверей, що не забезпечує належних умов для дотримання приватності підопічних під час здійснення санітарно-гігієнічних процедур.

Попри створення в інтернаті комісії з питань використання та обліку особистих коштів підопічних відповідно до Порядку використання сум пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та/або державних соціальних допомог, нарахованих відповідно до законодавства дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, недієздатним особам та особам, цивільна дієздатність яких обмежена, які є вихованцями (підопічними) дитячих будинків-інтернатів, психоневрологічних інтернатів, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.08.2018 № 1173, кошти недієздатних підопічних накопичуються на банківських рахунках та не використовуються для задоволення їхніх потреб. Це призводить до порушення прав підопічних, потреби яких не задовольняються їхніми опікунами у повному обсязі.

Під час аналізу опікунських звітів, направлених до органів опіки та піклування відповідно до пункту 4.11 Правил опіки і піклування, затверджених спільним наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26.05.1999 № 34/166/131/88 (далі – Правила опіки і піклування), встановлено, що у підопічної закладу наявна земельна ділянка площею 1,83 га, яка передана в оренду. Водночас орендна плата за користування зазначеною земельною ділянкою підопічній не надходить. Відповідно до підпункту 9 пункту 70

Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957 (далі – Типове положення) директор інтернату забезпечує взаємодію інтернату з органами опіки та піклування з питань здійснення опіки над майном підопічних. Згідно з пунктом 1.7 Правил опіки і піклування органи опіки та піклування відповідно до покладених на них завдань вживають заходів щодо захисту особистих та майнових прав осіб, які перебувають під опікою (піклуванням). Водночас ані закладом, ані відповідним органом опіки та піклування не вживалися належні заходи щодо забезпечення збереження майна підопічної та отримання нею належної орендної плати, що призвело до порушення її майнових прав та законних інтересів.

Під час конфіденційного спілкування з підопічними стало відомо, що в інтернаті відсутні умови для задоволення релігійних потреб підопічних, зокрема відсутня капличка, в інтернат не навідуються священнослужителі, а підопічних не супроводжують до церкви. Вказані обставини свідчать про порушення права підопічних на свободу світогляду і віросповідання, гарантованого статтею 35 Конституції України.

У порушення пункту 7 Типового положення, закладом не забезпечено денну зайнятість підопічним (заняття творчістю, дозвілля, навчання, добровільна праця тощо) з урахуванням стану здоров'я та бажання.

У порушення вимог Методичних рекомендацій щодо організації працетерапії для громадян похилого віку, осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю в закладах/установах системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 26.11.2018 № 1778 (далі – Методичні рекомендації), інструктор з трудової адаптації не проводить моніторинг процесу працетерапії, аналіз інформації про хід і вплив працетерапії, фіксацію висновків за результатами занять та інші передбачені Методичними рекомендаціями заходи. Фактично працетерапія в закладі спрямована на полегшення роботи персоналу та зводиться лише до виконання підопічними робіт з прибирання території та приміщень. Інші заняття, спрямовані на реабілітацію підопічних, у закладі не проводяться.

У закладі наявні інформаційні стенди з відомостями про порядок подання скарг та контактні дані уповноважених органів, проте підопічні не мають можливості скористатися своїм правом на звернення через відсутність доступу до засобів зв'язку, необхідних для подання скарг, а саме: телефонного зв'язку, конвертів та поштових марок для направлення письмових звернень, а також доступу до електронної пошти чи інших електронних засобів комунікації. Окрім цього, персонал не інформує підопічних про їх право на звернення, не допомагає у процесі подання скарги.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням у своїй доповіді за результатами відвідувань з 26 травня по 6 червня 2025 року зазначає, що внутрішня система розгляду скарг повинна забезпечувати підопічним можливість у будь-який момент ефективно подавати конфіденційні письмові внутрішні скарги. Підопічні повинні отримувати в розумні терміни письмове

підтвердження кожної поданої ними внутрішньої скарги та обґрунтовані письмові відповіді на письмові скарги (відгуки про результати розгляду їхніх скарг). Крім того, слід вести належний облік кожної скарги, а адміністрації закладів повинні використовувати скарги для вдосконалення своєї діяльності.

У порушення вимог статей 67, 72 Цивільного кодексу України та підпункту 4.9 пункту 4 Правил опіки і піклування встановлено неналежне виконання опікуном обов'язків щодо підопічної К., що залишається без відповідного реагування з боку органів опіки та піклування і закладу. Зокрема, за інформацією працівників інтернату, упродовж двох років опікун не відвідує підопічну та не підтримує з нею зв'язок. Водночас опікун отримує 25 відсотків пенсії підопічної, які мають використовуватися на її утримання та в її інтересах. Унаслідок бездіяльності інтернату та органу опіки і піклування підопічна К. тривалий час позбавлена можливості використовувати належні їй кошти для задоволення власних потреб.

У порушення пункту 4.14 Правил опіки і піклування, органами опіки та піклування не здійснюється контроль за діяльністю опікунів і піклувальників, зокрема шляхом планових відвідувань осіб, які перебувають під опікою (піклуванням).

Закладом не проводиться визначення ступеня індивідуальних потреб отримувачів соціальної послуги, що є порушенням вимог розділу III Державного стандарту.

У порушення розділу IV Державного стандарту, індивідуальні плани надання соціальних послуг складаються формально, оскільки не ґрунтуються на визначенні ступеня індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги. Крім того, відповідно до пункту 3.1 Розділу III Положення про Баштанський психоневрологічний інтернат, затвердженого рішенням Миколаївської обласної ради від 03.07.2025 № 17, одним із основних завдань інтернату є надання підопічним послуги соціальної реабілітації. Водночас до індивідуальних планів надання соціальних послуг не включено заходів, що становлять зміст соціальної послуги соціальної реабілітації, що не відповідає вимогам Державного стандарту соціальної реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними розладами, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.12.2018 № 1901.

Ураховуючи викладене, вказані порушення стали можливими внаслідок неналежного виконання Миколаївською обласною військовою адміністрацією своїх повноважень щодо здійснення контролю за дотриманням прав отримувачів соціальних послуг (частина четверта статті 11 Закону України «Про соціальні послуги») та за діяльністю органів опіки та піклування (пункт 1.9 Правил опіки і піклування).

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до пунктів 1, 6 та 7 частини четвертої статті 11 Закону України «Про соціальні послуги», пункту 10 частини першої статті 13, пункту 9 частини першої статті 16, статті 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації»

до відання обласних державних адміністрацій належить реалізація державної політики у сфері надання соціальних послуг та здійснення моніторингу надання соціальних послуг на регіональному рівні, здійснення контролю за додержанням вимог Закону України «Про соціальні послуги», а також вирішення питань соціального захисту населення;

відповідно до частини третьої статті 11 Закону України «Про соціальні послуги», підпункту 5 пункту 4 Положення про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 783, пунктів 1, 2 Порядку здійснення державного контролю/моніторингу за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1035, Національна соціальна сервісна служба України здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням вимог законодавства щодо реалізації права на соціальні послуги, забезпечення якості їх надання, управління системою соціальної роботи та надання соціальних послуг, проводить моніторинг за дотриманням вимог законодавства від час надання соціальних послуг;

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Миколаївській обласній військовій адміністрації:

1.1 забезпечити належний контроль за дотриманням прав підопічних інтернату;

1.2 забезпечити належний контроль за проведенням перевірок органами опіки та піклування щодо ймовірних порушень прав та інтересів осіб, визнаних недієздатними, які перебувають у закладі;

1.3 вжити в межах компетенції заходів щодо усунення наведених порушень, а також причин і умов, що їм сприяють, та недопущення таких порушень у подальшій діяльності;

1.4 вжити заходів щодо посилення внутрішнього контролю за виконанням посадовими особами покладених на них повноважень, зокрема провести службове розслідування щодо причин та умов, які сприяли допущенню встановлених порушень прав підопічних закладу, та за його результатами розглянути питання про притягнення винних осіб до відповідальності в установленому законодавством порядку.

2. Національній соціальній сервісній службі України в межах компетенції вжити заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема у двомісячний строк з дня отримання цього подання провести моніторинг за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальних послуг у закладі.

3. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення невиконання законних вимог Уповноваженого тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

Додаток: звіт про результати відвідування Баштанського психоневрологічного інтернату на 17 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Круцюк Антон 050 967 95 51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з
прав людини
№20212.2/26/39.2 від 14.10.2026
КЕП: Лубінець Д. В. 14.10.2026 14:27
6C9E48EB050893DA04000000E88D01007DF40600

